

Brane Senegačnik

INDIVIDUALNI GLAS IVANA HRIBOVŠKA

Vsak človek ima svoj okus oziroma aromo. Pri tem seveda ne mislim na nič fizičnega, kar bi lahko drugi ljudje okusili s svojimi telesnimi čutili. Okus človeške osebe je posebno občutje, ki ga vsak človek v bolj ali manj jasni obliki vzbuja z vsem, kar je. Morda je poglobitni smisel liričnega pesnjenja izoblikovati lasten slog, individualno poetično govorico, po kateri je pesnik neposredno prepoznaven; po kateri ostaja prepoznavna njegova neponovljiva osebnost tudi brez neposrednega stika z njim in tudi po njegovi smrti. Ne značilni motivi, teme, ideje in poetične forme, ampak ta govorica, ta slog nam jo razodevajo. *Le style c' est l' homme même*, pravi pregovor v jeziku, katerega pesnike Villon) in filozofe (Maritain) je Ivan Hribovšek prebiral in interpretiral. Iskanje tako razumljenega sloga je tako bistveno in najbolj kompleksno pesniško opravilo, ki praviloma zahteva veliko časa in je rezultat pesniškega in človeškega zorenja. Nekaterim pesnikom ni dano dolgo življenje in kljub temu najdejo ta osebni slog ali ton; v novejši slovenski zgodovini je bilo več takih, ki so zelo močno zaznamovali poezijo zadnjega stoletja: Kette, Murn, Kosovel, Balantič, če omenim najvidnejše, ki so umrli v skorajda enaki starosti. Pesnik Ivan Hribovšek iz zgodovinsko-političnih razlogov sicer ni bil med temi vplivnimi imeni, vendar sodi med tiste prezgodaj umrle, ki so izoblikovali čisto svoj, prepoznaven pesniški ton. Ta dosežek je tem bolj impozanten, če upoštevamo okoliščine njegovega kratkega življenja: družbeno razsulo, ki ga je povzročila vojna, majhne možnosti objavljanja in s tem povezana skromen kritiški odziv in spodbuda za kritičen samopremislek. *Poeta nascitur*, pravi pregovor v jeziku, iz katerega je Hribovšek ne le prevajal, temveč v njem priložnostno celo zapisoval elegantne rimane verze. Vendar so tudi poti rojenih mladoumrlih pesnikov močno različne.

Pri tem ne mislim na vpliv politike, temveč na njihove pesniške osebnosti. Morda največji čudež med njimi je Josip Murn: svojim najlepšim liričnim impresijam in bivanjskim utrinkom ne bi imel česa dodati in odvzeti, pa če bi živel še tako dolgo življenje. Pri Kosovelu stvar že ni tako preprosta: miselna impulzivnost, teoretična ambicioznost in socialno-moralni angažma so pognali njegovo izjemno poezijo na pot, na kateri bi se v daljšem življenju zagotovo lahko še razvijala, in to velja tako za eksperimentalno poetiko kot za eventualne druge oblike in za njegovo literarnokritično (in s to povezano družbeno) misel. Balantičeva emocionalna silovitost in visoke formalne zahteve, ki si jih je zastavil, so sicer vodile k izjemnim dosežkom sonetne poezije, kljub vsemu pa je pri njem, podobno kot pri Kosovelu, *včasih*

čutiti manj ugoden vpliv zunanjeformalnih kriterijev (zlasti »diktature« rime) ali idejne jasnosti. Tudi v Hribovškovi ohranjeni poeziji so, razumljivo, estetska (in umetniška) nihanja in opazne ravzojne težnje; težko je verjeti, da bi se poetika tako intelektualno dinamičnega pesnika v primeru srečnejše usode ne spreminjala še naprej in da bi bila njena pesniška realizacija estetsko še popolnejša. A tudi tako je Ivan Hribovšek postal pesniška *persona*: pesnik, prepoznaven po svojem slogu.

»Človek in pesem sta neizčrpna,« je zapisal nemški romantik **Georg Friedrich Philipp Freiherr von Hardenberg, bolj znan kot Novalis**; to pomeni, da presegata jezik in vsako razlago. Kljub temu pa je pesem »narejena« iz jezika: pesnik neizbežno poskuša posredovati svojo človeško resničnost v otipljivih oblikah, oblikah, ki jih lahko opišemo in razlagamo. (Zato nimamo druge poti, kot da poezijo opisujemo in analiziramo, a se pri tem moramo zavedati, da je literarna hermenevtika samo pomoč za pristnejše soočenje s pesmijo.) Za Ketteja, Murna, Kosovela, Balantiča lahko rečemo, da so neločljivo povezani z nekaterimi temami, ki so tako rekoč obveljale za njihove. Za Hribovška tega pravzprav ne bi mogli reči. Njegova osebnost in posebnost sta samo v načinu, na katerega piše o tem, o čemer so pisali in pišejo mnogi. Ljubezen, naravni motivi, religiozni in eksistencialni nemir, hrepenenje po rasti, stapljanju z naravo, preraščanje časa, predmetna stvarnost in njena skoraj mistična globina, svet antičnih bogov – vse to ni nekja, kar bi samodejno povezali s Hribovško poezijo, in tudi obratno, Hribovškove poezije ne identificiramo s tem (tu puščam ob strani okoliščino, da zaradi političnih razmer Hribovšek niti ni mogel postati referenca v slovenski literaturi).

Hribovškov opus je raznolik. V zunanjeformalnem oziru v njem daleč prevladuje vezani, metrično urejeni in praviloma rimani verz; rimo je uporabljal tudi v svobodnejšem, skoraj prostem verzu (npr. *Seno smo sušili, Prijatelju, Misterij ljubezni*), le v takšnih pesmih, kot so izrazito hoelderlinovska *Himna večeru, Elegija svojim prijateljem in samemu sebi* in *Prometej*, je ni. Zaradi formalne zahtevnosti in tudi dognanosti zaslužita omembo njegova *Glosa* (v obliki Prešernove *Glose*) in v sapfiški kitici napisana, prav tako močno hoelderlinovsko intonirana *Helenskim bogovom*.

Najbolj prepoznavno znamenje njegove pesniške osebnosti je težnja k čistosti izraza ali, bolje rečeno, k jasnosti pesniške govorice. Ne vem, če je povsem posrečen izraz *apolinična*, s katerim jo je označil France Papež, saj, vsebinsko vzeto, v njej ne manjka skoraj do kaotičnosti stopnjevanih ekspresionističnih občutij; vsekakor pa je v njej močno zaznavna

intelektualna nota. V tem pogledu je Hribovšek zagotovo netipičen slovenski pesnik, še posebej, če ga merimo v okvirih tradicije. Morda je v tem nevidni predhodnikih naslednjih desetletij, ki pa ga iz več razlogov povečini niso dosegla. Ta vtis pojasnjuje z ozirom na njegova leta presenetljiva, izredna zrelost razmišljanja o poeziji (*Pesniška videnja*), pa tudi za slovensko lirično tradicijo zelo netipične teme, ki jih je izbiral (*Francois Villon, O tragiki smeha*).

Za nekatere, morda najboljše pesmi je značilen mirni ton motrenja in izražanja, v katerem je nekaj aristokratskega, globoko plemenitega, rilkejevsko prefinjenega in v tem pogledu zelo izjemnega (*Jabolko na mizi, Vrč, Pesem o goreči sveči*). Njegova govorica je (vsaj po svoji težnji) bolj umirjena, jasna, precizna, pa tudi bolj eksistencialno občutljiva od Vodnikovega ekspresionizma.

Intelektualna nota in predvsem klasična discipliniranost Hribovška razločujeta od magičnega realizma v zbirki *Zemlja* njegovega pesniškega vzornika Edvarda Kocbeka (tako npr. nenavadno suverena uporaba antičnega motiva Erosa za povsem osebno ekstatično izpoved v *Hvalnici*).

Inovativnost njegovega izraza ni programatična kot pri Kosovelu in seveda tudi nikoli tako radikalna. Nekatere pesmi (fragmenti?): *V meditacijo, Ob koncu* se približujejo prozno razvezanemu izrazu, nekakšni objektivni distanci subjekta do dogajanja. Ta pa ni – kot v protomodernistični poeziji – agresiven spopad s harmonično tradicijo, ampak nekakšno dejstvo, drža, ki jo sodobni pesnik sprejema. Takšna drža, ki je pri Hribovšku samo naznačena, je v današnji poeziji nekaj običajnega, če ne skorajda zapovedanega (vsaj v družbeno najbolj ambicioznih krogih). Spet drugi njegovi teksti (*Pastirji*)s svojo igrivo-resno pogansko motiviko anticipirajo svetove Gregorja Strniša.

A najbolj njegove, tiste, v katerih je, vsaj za mojo občutljivost, najbolj edinstven – in moč pesniške edinstvenosti je v tem, da daje in širi občutek lastne edinstvenosti tudi v bralcih) – so tiste, ki se neposredno iztekajo v molk, v to nečutno in vendarel tako čutno obliko presežnega; v tisto, kar je med nami, a ni od nas, kar je tako zelo tukaj, a se obenem odpiora tudi čisto drugam.

Prisluhnimo: *Samota*: zadnja kitica (str. 42), *Psalm*, 45.

Ta molk zveni čisto po njegovo, samo njegovo, a vendarle, kdo se mu more izogniti? In kje je odrešitev, če ne v njem?